

**המכללה הדתית האקדמית "אורות ישראל"
סילבוס בנושא : יחס חכמי המזרח למודרנה
שנה"ל תשע"ח**

ד"ר ראובן מאמו.

דוא"ל : mamo@bezeqint.net

משך הקורס סמסטריאלי – 1 ש"ש

מטרות

1. הלומדים יחשפו לעולמם הרוחני של חכמי המזרח. { גדולי ישראל בארצות האסלם}
2. יתוודעו הלומדים לדמויות מרכזיות של חכמי המזרח ויחסם הייחודי למודרנה.
3. יבחינו הלומדים בגישתם הייחודית של חכמי המזרח ביחס למודרנה.

ראשי פרקים

מבוא:

- א. מסורת ומודרנה – עימותים אידיאולוגיים וחברתיים. (9)
- ב. תהליכי מודרניזציה במערב ותגובת העולם הרבני – סקירה כללית. (3, 8, 12).
- חטיבה ראשונה: יהדות צפון-אפריקה.
  - א. רקע היסטורי. (6, 16).
  - ב. פעילות החינוכית של כי"ח. (14;).
  - ג. מנהיגותו של הרב יוסף משאש זצ"ל (15)
  - ד. מנהיגותו של הרב משה כלפון הכהן זצ"ל. (10)
  - ה. מנהיגותו של הרב יהודה ליאון אשכנזי – מניטו (3)
  - ו. מנהיגותו של הרב יוסף גנסיא (3)
- חטיבה שנייה: יהדות ארץ ישראל ובבל.
  - א. שאלת החינוך? (1).
  - ב. היחס לתנועה הציונית. (4).
  - ג. דוגמה למנהיגות רבנית: הרב ב"צ עוזיאל זצ"ל. (5, 11).
- חטיבה שלישית: יהדות תימן.
  - א. רקע היסטורי. (2).
  - ב. החינוך. (2).
  - ג. דוגמה למנהיגות רבנית: הרב יוסף קאפח זצ"ל¹. (7, 13).

דרכים ואמצעי הוראה

1. הרצאות פרונטאליות.
2. קריאת מקורות.
3. שיעורי עמיתים (רפראט).

חובות הסטודנטים

1. נוכחות. - תרגיל
2. עבודת סיכום.

¹ [ממנהיגותם ומעמדם של הרב משאש, הרב כלפון, הרב עוזיאל, הרב קאפח ניתן לגזור דרכי הנהגה והתייחסויות והתמודדויות לסוגיות שהעסיקו אותם לדורנו, בכך יראו הסט' דרך לחיקוי דוגמא אישית]

ביבליוגרפיה

חובה

1. אלבוחר, ש. הרבנים הספרדים ותחיית הלשון העברית, בתוך: ח, ש. (עורך), קובץ **הציונות הדתית**. הסתדרות המזרחי - המרכז העולמי, ירושלים, 1999, 408-402.
2. בן דוד, א. החינוך, בתוך: ח' סעדון (עורך), **תימן**. הוצאת: מכון בן צבי ירושלים, 2002, 67-58.
3. אשכנזי, י.ל. התנגשות בין ציביליזציה – חנוכה בימינו בתוך: אשכנזי, א. (עורך ומתרגם) **מדרש בסוד ההפיים זהות מוסרית עברית**. הוצאת: בית מורשה – ידיעות אחרונות (2009) 179 - 199
4. בראון, ב. חכמי המזרח והקנאות הדתית: נקודות לקראת בחינה מחודשת. **אקדמות**. י', 2001, 324-289, 324-313.
5. הדני, י. על משנתו החינוכית של הרב בן ציון חי עזיאל. בתוך: **מים מדליו**. 15, כתב עת אקדמי ליהדות וחינוך בהוצאת: המכללה האקדמית הדתית ליפשיץ ירושלים 2004, 66-53.
6. הירשברג, ח. ז. **תולדות היהודים באפריקה הצפונית**. מוסד ביאליק, ירושלים, 1965, פרק עשירי תוניסיה, 172 - 118.
7. הלוי, א. **הולך תמים: מורשתו, חייו ופועלו של הרב יוסף קאפח**. ירושלים, 2003, פרקים א'-ב'.
8. זהר, צ. **האירו פני המזרח**. הקיבוץ המאוחד, 2001, פרק שישי, 137-117.
9. מאיר, מ. **יהדות בתוך: המודרניות, חיבורים על ההיסטוריה והדת היהודית**. עם עובד, 2007, פרק א', 27-17.
10. מאמו, ר. מדינת ישראל בחזונו של רבי משה כלפון הכהן זצ"ל. **המאיר לארץ, שנתון ישיבת המאיר**. ירושלים, 2002, 44-27.
11. עוזיאל, ב. צ. מבחר קטעים מתוך: **מכמני עוזיאל ב'**, ירושלים, 2004. עמ' רכג'-רכה, רמ, שמש, ששב, שזג-שש
12. פיקאר, א. **משנתו של הרב עובדיה יוסף בעידן של תמורות חקר ההלכה וביקורת תרבות**. אוניברסיטת בר-אילן, 2007, 17-37.
13. קאפח י. **הליכות תימן**, מכון בן צבי, 2002, 34-17.
14. רודריג, א. **חינוך, חברה והיסטוריה – "כל ישראל חברים" ויהודי אגן הים התיכון 1860-1929**. הוצאה פרטית. ירושלים, 1991, 119-102.
15. שוראקי, י. (עורך) **מסורת בעידן המודרני חכמים ספרדים בדורות האחרונים** הוצאת: עם הספר, ידיעות אחרונות, 2009, 245 - 203.
16. שטרית, י. תנועת ההשכלה העברית במרוקו בסוף המאה ה-19 ותרומתה להתעוררות הציונית. בתוך: בן-עמי, י. (עורך), **מחקרים בתרבותם של יהודי צפון אפריקה**. הוצאת ועד עדת המערבים בירושלים, 1991, 332-313.

רשות

1. מאמו, ר. בנימין זאב הרצל בכתבי רבי משה כלפון הכהן זצ"ל, בתוך: א' סטריקובסקי (עורך), **דף לתרבות יהודית**, האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות, ירושלים, 2005, 50-49.
2. מאמו, ר. **תהילה למשה פרקים ממשנתו הציונית של הרב כלפון משה הכהן זצ"ל** ירושלים תשס"ט
3. מסינג, י. זיקתם של יהודי ג'רבה לארץ ישראל מראשית המאה העשרים ועד לעצמאותה של תוניסיה. בתוך: **הגות עברית בארצות האיסלם**. הוצאת ברית עברית עולמית והקונגרס היהודי העולמי, 1981, 274-253.
4. עמרי, ש'. (עורך) **דעות, האירו פני המזרח**, בהוצאת: נאמני תורה ועבודה, ירושלים, גיליון 49 חשוון תשע"א עמ' 5 - 43
5. צוריאל, י. **תמורות בחינוך בתימן תרס"ג – תש"ח**. ירושלים, 1990. עמ' 23 - 45

שם	שם הקורס	סיליבוס
ארי גייגר		יש
אייל דוידסון		יש
אביתר זנבר		יש
יוסי ברוכי		הגיש אחד צריך תיקון, ממתין לשני
מאיר הילדסיימר		גיש בחשון
ראובן מאמו		יש
חנן מוזס		יש
מיכאל בן ארי		יש אחד, ממתין לשני
בנצי רוזנפלד		
אמיתי בן נון		יש
אסף מלאך		
אמנון חבר		